

Stockholm den 23 april 2021

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 Stockholm

**Mål nr T 2254-21, Anne-Marie Kagarp ./ Statens
genom Justitiekanslern, angående skadestånd**

Anne-Marie Kagarp kompletterar härmed sitt tidigare ingivna överklagande enligt följande. Denna skrift ersätter den tidigare ingivna.

1 YRKANDEN

- 1.1 Ann-Marie Kagarp yrkar att Högsta domstolen ska meddela prövningstillstånd och, med ändring av hovrättens dom, förplikta staten att till henne betala 15 000 kronor tillsammans med ränta på beloppet enligt 6 § räntelagen (1975:635) från dagen för delgivning av stämningsansökan (den 8 april 2019) till dess betalning sker.
- 1.2 Anne-Marie Kagarp yrkar vidare att Högsta domstolen, med ändring av hovrättens dom, ska förplikta staten att ersätta henne för hennes rättegångskostnader i hovrätten med 1 068 kronor tillsammans med lagstadgad ränta.
- 1.3 Anne-Marie Kagarp yrkar även ersättning för sina rättegångskostnader i Högsta domstolen med ett belopp som kommer att anges senare.

2 SAMMANFATTNING AV DE TVÅ PREJUDIKATFRÅGOR SOM MÅLET AKTUALISERAR

- 2.1 Det är ostridigt i målet att Kronofogdemyndighetens utmätningar av Anne-Marie Kagarps lön varit felaktiga och utgjort överträdelser av hennes egendomsskydd enligt artikel 1 i första tilläggsprotokollet till Europakonventionen. Både tingsrätten och hovrätten har på grund av detta ålagt staten skadeståndsskyldighet med stöd av den nya bestämmelsen om konventionsskadestånd i 3 kap. 4 § skadeståndslagen (1972:207).
- 2.2 Den första prejudikatfrågan i målet är om staten istället borde ha ålagts skadeståndsskyldighet med stöd av bestämmelsen om egendomsskydd i 2 kap. 15 § regeringsformen. Det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att Högsta domstolen prövar om staten utan lagstöd kan åläggas ersättningskyldighet för ideell skada på grund av överträdelser av egendomsskyddet i 2 kap. 15 § regeringsformen. Befintlig praxis från Högsta domstolen gällande relationen mellan fri- och rättighetsbestämmelserna i regeringsformen respektive Europakonventionen samt gällande grundlagsskadestånd talar för att staten kan åläggas en sådan skyldighet (se t.ex. rättsfallen ”Medborgarskapet I” NJA 2014 s. 323 och ”Medborgarskapet II” NJA 2018 s. 103). Högsta domstolen har inte tidigare prövat den frågan.
- 2.3 Den andra prejudikatfrågan i målet är när det kan anses nödvändigt att gottgöra överträdelser av egendomsskyddet i Europakonventionen med ideellt skadestånd enligt bestämmelsen i 3 kap. 4 § skadeståndslagen. Det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att Högsta domstolen prövar den frågan. Den aktuella bestämmelsen är relativt ny och har inte tillämpats av

Högsta domstolen tidigare. Det framstår som osäkert hur nödvändighetsrekvisitet ska förstås och vad som avses när det i lagmotiven anges att rekvisitet ger uttryck för principen att skadestånd inte är primärt rättsmedel vid konventionsöverträdelser (se prop. 2017/18:7 s. 22). En särskild fråga är vilket ”tröskelvärde” som rättighetskränkningen måste överstiga för att gottgörelse genom skadestånd ska anses nödvändigt. Justitiekanslern har i sin frivilliga skadereglering tolkat rekvisitet restriktivt till den enskildes nackdel.

- 2.4 De två prejudikatfrågorna kan prövas i samma mål, men är inte beroende av varandra och det finns inget som hindrar att Högsta domstolen begränsar prövningstillståndet till att gälla endast en av frågorna.
- 2.5 I följande avsnitt kommer Anne-Marie Kagarp först att utveckla grunderna för prejudikatdispens. Därefter kommer hon att ange grunderna för överklagandet.

3 GRUNDER FÖR PREJUDIKATDISPENS

- 3.1 Det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att Högsta domstolen prövar frågan om staten utan lagstöd kan åläggas ersättningsskyldighet för ideell skada på grund av överträdelser av egendomsskyddet i 2 kap. 15 § regeringsformen**
- 3.1.1 Den första frågan som aktualiseras i målet och som bör prövas av Högsta domstolen är om staten utan lagstöd kan åläggas ersättningsskyldighet för ideell skada på grund av överträdelser av egendomsskyddet i 2 kap. 15 § regeringsformen.

- 3.1.2 Såväl tingsrätten som hovrätten har i det aktuella målet bedömt att det saknas rättsligt stöd för att döma ut skadestånd med regeringsformen som grund. Underrätterna har därför inte prövat tillämpligheten av 2 kap. 15 § regeringsformen och därmed inte heller om det skett en överträdelse av grundlagsbestämmelsen.
- 3.1.3 Enligt Anne-Marie Kagarp framstår det som angeläget att Högsta domstolen klargör om påstådda överträdelser av enskildas egendomsskydd i första hand ska prövas med stöd av bestämmelsen i regeringsformen eller i Europakonventionen.
- 3.1.4 Vad först gäller frågan om regeringsformens företräde framför Europakonventionen bör det beaktas att Europakonventionen utgör ett minimiskydd för enskildas fri- och rättigheter. Det står konventionsstaterna fritt att tillämpa bestämmelser som ger enskilda längre gående rättigheter. Mot den bakgrunden har Högsta domstolen uttalat att frågor om rättighetsöverträdelser i första hand bör prövas med tillämpning av bestämmelserna i regeringsformen, trots att motsvarande regler finns i konventionen (se t.ex. det s.k. ”Mangamålet” NJA 2012 s. 400 p. 13 och 25).
- 3.1.5 Högsta domstolen har i rättsfallet ”Parkfastigheten” NJA 2018 s. 753 klargjort att detta gäller även i förhållandet mellan bestämmelserna om egendomsskydd i 2 kap. 15 § regeringsformen och artikel 1 i första tilläggsprotokollet till Europakonventionen (se ”Parkfastigheten” NJA 2018 s. 753 p. 20–25). Innebörden av egendomsskyddet i svensk rätt ska alltså i första hand fastställas och preciseras genom tolkning och tillämpning av 2 kap. 15 § regeringsformen, snarare än med stöd av motsvarande bestämmelse i Europakonventionen.

- 3.1.6 Det råder dock osäkerhet kring frågan om samma ordning gäller i mål som det nu aktuella, där käranden begär *skadestånd* för överträdelser av egendomsskyddet. Alternativet är att sådana mål alltså ska prövas utifrån minimiskyddet i Europakonventionen – vilket tycks vara underrätternas bedömning. Konsekvensen av den uppfattning som kommer till uttryck i underrätternas avgöranden är att regeringsformens bestämmelser om fri- och rättigheter har företräde framför Europakonventionen i samtliga måltyper *förutom* i skadeståndsmål. En sådan ordning framstår som inkonsekvent och otillfredsställande. Det behövs därför ett klargörande från Högsta domstolen om att regeringsformens bestämmelse om egendomsskydd har företräde framför Europakonventionen även i skadeståndsmål och att skadestånd kan dömas ut även vid överträdelser av egendomsskyddet i regeringsformen.
- 3.1.7 Anne-Marie Kagarp är av uppfattningen att redan befintlig praxis ger stöd för att i det här fallet ålägga staten ersättningsskyldighet för ideell skada med stöd av bestämmelsen om egendomsskydd i 2 kap. 15 § regeringsformen.
- 3.1.8 Högsta domstolen har i de s.k. medborgarskapsfallen ("Medborgarskapet I" NJA 2014 s. 323 och "Medborgarskapet II" NJA 2018 s. 103) slagit fast att skadestånd kan utgå direkt med stöd av bestämmelsen om skydd för medborgarskapet i 2 kap. 7 § regeringsformen.
- 3.1.9 Anne-Marie Kagarps uppfattning är att en motsvarande princip bör gälla vid överträdelser av egendomsskyddet i 2 kap. 15 § första stycket regeringsformen. Skälen för detta är följande.

- 3.1.10 Även om bestämmelsen i 2 kap. 15 § regeringsformen främst riktar sig till lagstiftaren har den utformats på ett sådant sätt att enskilda kan åberopa den i rättstvister mot staten. Genom rättsfallet NJA 2007 s. 695, som rörde tolkningen av en ersättningsbestämmelse i expropriationslagen (1972:719), har Högsta domstolen slagit fast att bestämmelsen innebär ett krav på att varje förlust till följd av att någon tvingas avstå egendom måste ersättas, om än inte alltid fullt ut.
- 3.1.11 På liknande sätt har Högsta domstolen i rättsfallet NJA 2014 s. 332 slagit fast att bestämmelsen i 2 kap. 15 § regeringsformen ger uttryck för en allmän rättsgrundsats om rätt till ersättning vid rådhetsinskränkningar i vissa fall. Målet rörde frågan om staten var ersättningskyldig gentemot ett antal fiskare för den ekonomiska förlust som uppkommit till följd av vissa fiskeförbud. (Jfr även ”RF och rättegångskostnaderna” NJA 2015 s. 374, NJA 2017 s. 503 och ”Upprättelseersättningen” NJA 2018 s. 49, där Högsta domstolen har tillerkänt enskilda ersättning för rättegångskostnader med stöd av bestämmelsen om rättvis rättegång i 2 kap. 11 § andra stycket regeringsformen.)
- 3.1.12 Mot denna bakgrund har det i doktrinen ansetts att överträdelser av bestämmelsen i 2 kap. 15 § regeringsformen även skulle kunna grunda skadeståndsskyldighet för staten (se Bengtsson m.fl., Skadeståndslagen, 1 maj 2020, Version 6B, JUNO, kommentaren till 1 kap. 1 §; jfr även Andersson, RF och ersättningsrätten i De Lege, 2014, s. 109).
- 3.1.13 Härvid bör det noteras att frågan om det allmännas ersättningskyldighet för skador som orsakats vid överträdelser av de grundläggande fri- och rättigheterna i regeringsformen varit

föremål för en offentlig utredning som redovisades den 19 augusti 2020 (se SOU 2020:44). I utredningen konstateras bland annat att Högsta domstolens praxis får anses tyda på att det i vart fall sedan år 2014 finns en principiell rätt till skadestånd vid det allmännas överträdelser av regeringsformen (se SOU 2020:44 s. 285 f., där utredningen till stöd för sin bedömning hänvisar till bl.a. rättsfallet ”Medborgarskapet I” NJA 2014 s. 323).

- 3.1.14 Högsta domstolen behöver inte i det här målet ta ställning till om det redan enligt gällande rätt finns en *generell* rätt till grundlagsskadestånd. Det här målet begränsar sig till frågan om staten utan lagstöd kan åläggas skadeståndsskyldighet för ideell skada på grund av en överträdelse av bestämmelsen om egendomsskydd i 2 kap. 15 § regeringsformen. Det är Anne-Marie Kagarps uppfattning att befintlig praxis ger tillräckligt stöd för att en sådan skyldighet föreligger.
- 3.1.15 Sammantaget är det av vikt för ledning av rättstillämpningen att frågan om staten kan åläggas ersättningsskyldighet för ideell skada vid överträdelser av egendomsskyddet enligt 2 kap. 15 § regeringsformen prövas av Högsta domstolen.
- 3.2 Det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att Högsta domstolen prövar frågan om när det kan anses nödvändigt för det allmänna att gottgöra överträdelser av egendomsskyddet i Europakonventionen med ideellt skadestånd enligt bestämmelsen i 3 kap. 4 § skadeståndslagen**
- 3.2.1 Den andra frågan som aktualiseras i målet och som bör prövas av Högsta domstolen är hur ersättning för ideell skada vid överträd-

elser av egendomsskyddet i Europakonventionen ska bestämmas med stöd av bestämmelsen i 3 kap. 4 § skadeståndslagen.

- 3.2.2 Enligt 3 kap. 4 § andra stycket skadeståndslagen ska skadestånd endast utges i den utsträckning det är *nödvändigt* för att gottgöra överträdelserna. Bestämmelsen, som trädde i kraft den 1 april 2018, tillämpades i domstol första gången av tingsrätten i det nu aktuella målet (vilket bland annat har noterats av kommittén om grundlagsskadestånd, se SOU 2020:44 s. 60).
- 3.2.3 Bestämmelsen har alltså ännu inte tillämpats av Högsta domstolen. Det finns inget prejudikat som ger vägledning i frågan om hur kravet på nödvändighet ska tolkas. Redan av den anledningen finns det skäl för Högsta domstolen att pröva frågan. Som kommer att framgå i det följande har Justitiekanslern i sin frivilliga skadereglering tolkat detta rekvisit mycket restriktivt till den enskildes nackdel.
- 3.2.4 En utgångspunkt vid tolkningen av nödvändighetsrekvisitet är att artikel 13 i Europakonventionen kräver att en stat tillhandahåller effektiva nationella rättsmedel till den som utsatts för en överträdelse av konventionen.
- 3.2.5 En överträdelse av Europakonventionen utlöser inte automatiskt ett skadeståndsansvar för staten. I motiven till den nya skadeståndsbestämmelsen anges att avhjälpande eller gottgörelse på annat sätt än genom ekonomisk ersättning i allmänhet är primära rättsmedel i förhållande till skadestånd. Detta är något som Justitiekanslern ofta återkommer till som grund för att neka enskilda ideell ersättning vid konventionsöverträdelser (se prop. 2017/18:7 s. 22 samt bl.a. Justitiekanslerns beslut i dnr 588-18-

4.3, 7046-16-40 och 1031-18-4.3, besluten finns i tingsrättens aktbilaga 9 och 12).

- 3.2.6 Det finns risk för att uttalandet om att skadestånd inte är primärt rättsmedel kan uppfattas som att det finns en slags presumtion mot skadestånd vid konventionsöverträdelser, även när skadan är en följd av ett lagakraftvunnet avgörande. Anne-Marie Kagarps uppfattning är att bestämmelsen inte ska förstås på det sättet. I fall där en överträdelse har ägt rum och andra rättsmedel inte finns tillgängliga eller är tillräckligt effektiva, bör utgångspunkten vara att skadestånd ska dömas ut, om inte skadan är så begränsad att det inte är nödvändigt att den ersätts med skadestånd (jfr prop. 2017/18:7 s. 33). Detta kan jämföras med bestämmelsen i 2 kap. 3 § skadeståndslagen som anger att ersättning för ideell skada vid brottslig handling förutsätter att kränkningen är ”allvarlig” (se prop. 2017/18:7 s. 32).
- 3.2.7 En sammanhängande fråga är då vilka konventionsöverträdelser som kan anses vara så lindriga att det inte är nödvändigt att utge skadestånd trots att det saknas andra rättsmedel för att komma till rätta med överträdelsen.
- 3.2.8 En utgångspunkt för den bedömningen är att de belopp som kommer i fråga som ersättning för annan ideell skada bör harmoniera med de belopp som döms ut som kränkingsersättning (se prop. 2017/18:7 s. 39).
- 3.2.9 Enligt skadeståndsrättslig praxis är en allvarlig ideell skada på grund av brott, en skada som kan uppskattas till i vart fall 5 000 kronor. I detta sammanhang kan noteras att ersättningsnivån för kränkning av den personliga integriteten, som också aktualiseras i

detta mål, enligt Högsta domstolen kan ersättas redan när den kan uppskattas till 3 000 kronor (se rättsfallet NJA 2013 s. 1046 p. 3).

- 3.2.10 Samtidigt nämns i motiven till den nya skadeståndsbestämmelsen att det i praxis har ansetts att rätt till ideell ersättning för en konventionsöverträdelse förutsätter att skadan kan bestämmas till i vart fall 10 000 kronor (se prop. 2017/18:7 s. 66).
- 3.2.11 Det framstår enligt Anne-Marie Kagarp som inkonsekvent att tillämpa olika tröskelvärden vid brott, kränkningar av den personliga integriteten och konventionsöverträdelser.
- 3.2.12 Det behövs vägledning från Högsta domstolen om upprätthållandet av en beloppsgräns på 10 000 kronor är en rimlig ordning och en riktig tolkning av rätten till ett effektivt rättsmedel enligt artikel 13 i Europakonventionen. Som framhållits i motiven har denna fråga överlämnats till rättstillämpningen (se prop. 2017/18:7 s. 66).
- 3.2.13 Enligt Anne-Marie Kagarp framstår det därutöver som angeläget att Högsta domstolen tar ställning till statens påstående i det här målet om att det vid bestämmandet av vilken ersättning hon har rätt till på grund av överträdelserna av hennes egendomsskydd, ska beaktas att hon fått viss ersättning för statens felaktiga hantering av hennes personuppgifter.
- 3.2.14 Anne-Marie Kagarps uppfattning är att den omständigheten att hon har blivit utsatt och kompenserad för en annan rättighetsöverträdelse saknar betydelse för frågan om vilken ideell skada hon lidit till följd av överträdelserna av hennes egendomsskydd.

3.2.15 Sammantaget är det av vikt för ledning av rättstillämpningen att frågan i vilken utsträckning det är nödvändigt att det allmänna utger ersättning för ideell skada vid överträdelse av egendomsskyddet i Europakonventionen med stöd av 3 kap. 4 § skadeståndslagen prövas av Högsta domstolen.

4 GRUNDER FÖR ÖVERKLAGANDET

4.1 Det är ostridigt i målet att Anne-Marie Kagarp's egendomsskydd enligt Europakonventionen har överträtts. Hennes inställning är att samma omständigheter som innebär att hennes egendomsskydd enligt Europakonventionen har överträtts också innebär att egendomsskyddet i regeringsformen har överträtts.

4.2 Anne-Marie Kagarp's uppfattning är att skadestånd i första hand ska utgå med regeringsformen som grund och att frågan om hennes egendomsskydd enligt 2 kap. 15 § regeringsformen har överträtts därför måste prövas först.

4.3 Vad sedan gäller skadeståndets storlek har underrätterna bestämt ersättningen till ett lägre belopp än det som Anne-Marie Kagarp har begärt.

4.4 Enligt underrätternas bedömning uppgår en skälig sammanlagd ideell ersättning för Kronofogdemyndighetens agerande till 10 000 kronor, varav 5 000 kronor avser ersättning för överträdelse av egendomsskyddet enligt artikel 1 i det första tilläggsprotokollet till Europakonventionen och 5 000 kronor avser den av staten medgivna ersättningen för överträdelse av tillämpliga regler om behandling av personuppgifter.

- 4.5 Enligt Anne-Marie Kagarp bör ersättningen för överträdelserna av hennes egendomsskydd bestämmas till 10 000 konor. Tillsammans med det av staten medgivna beloppet ska hon därför tillerkännas ersättning med totalt 15 000 kronor. Skälen för det är följande.
- 4.6 För det första är ett ingrepp i egendomsskyddet på grund av felaktig utmätning, som även tingsrätten konstaterar, rent allmänt till sin karaktär allvarligt (se tingsrättens dom s. 15 och 17).
- 4.7 Kronofogdemyndigheten har vid två tillfällen utmätt Anne-Marie Kagarps lön trots att det inte funnits någon motsvarande skuld och trots att hon upprepade gånger uppmärksammat myndigheten på det inträffade. Att en skadelidande i en sådan situation typiskt sett upplever känslor av maktlöshet och frustration framstår som uppenbart.
- 4.8 Därtill har Anne-Marie Kagarp, vilket också konstateras av tingsrätten, upplevt förnedring, skam, oro och svårigheter att under en känslig period i sitt liv få ihop sin vardagsekonomi eftersom hon felaktigt tvingades leva på existensminimum (se tingsrättens dom s. 17). Redan med hänsyn till dessa omständigheter bör skadeståndet bestämmas till ett högre belopp än det som tingsrätten fastställt.
- 4.9 För det andra är överträdelserna av Anne-Marie Kagarps egendomsskydd, som består i att en myndighet utan stöd i lag och med tvång genomför två löneutmätningar, allvarligare än kränkningen av hennes personliga integritet, som består i myndighetens dröjsmål med att registrera uppgifter om hennes inbetalningar. För Anne-Marie Kagarp är det de felaktiga

utmätningarna, och inte den felaktiga behandlingen av hennes personuppgifter, som utgör de huvudsakliga kränkningarna.

- 4.10 Med hänsyn till att staten har medgett att betala 5 000 kronor för vad som får anses vara den mindre allvarliga integritetskränkningen, är det enligt Anne-Marie Kagarp rimligt och logiskt att ersättningen för de allvarligare överträdelserna av egendomsskyddet bestäms till ett högre belopp.
- 4.11 För det tredje bör det vid bestämmandet av vilken ersättning Anne-Marie Kagarp har rätt till på grund av överträdelserna av hennes egendomsskydd inte beaktas att hon fått viss ersättning för statens felaktiga hantering av hennes personuppgifter. Att Anne-Marie Kagarp blivit utsatt och kompenserad för en annan rättighetsöverträdelse saknar enligt henne betydelse för frågan om vilken ideell skada hon lidit till följd av överträdelserna av hennes egendomsskydd.
- 4.12 På grund av de skäl som angetts ovan ska Högsta domstolen ändra hovrättens dom och förplikta staten att betala den begärda ersättningen till Anne-Marie Kagarp.

5 BEVISUPPGIFT

- 5.1 Anne-Marie Kagarp åberopar som bevisning endast partsförhøret med henne själv, till styrkande av att hon åsamkats ersättningsgill ideell skada som kan uppskattas till begärt belopp. Förhøret kan läggas fram genom uppspelning av tingsrättens ljud- och bildupptagning.

Som ovan,

Alexander Ottosson

Erik Scherstén